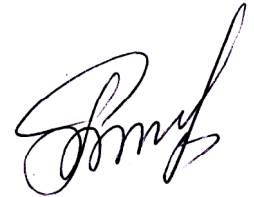

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ІНФОРМАТИКИ І ПРАВА**

РАДЗІЄВСЬКА ОКСАНА ГРИГОРІВНА

УДК [34:004]:342.7-053.2(477)

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ НЕГАТИВНИМ
ІНФОРМАЦІЙНИМ ВПЛИВАМ НА ДІТЕЙ В УКРАЇНІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Науково-дослідному інституті інформатики і права Національної академії правових наук України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник
Савінова Наталія Андріївна,
Національний університет «Одеська морська академія», декан факультету морського права та менеджменту.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник
Новицька Наталія Борисівна,
Університет державної фіскальної служби
України,
професор кафедри цивільного права та процесу;

кандидат юридичних наук, доцент
Кожура Людмила Олександрівна,
Навчально-науковий інститут «Юридичний
інститут ДВНЗ «Київський національний
економічний університет ім. Вадима Гетьмана»,
заступник директора.

Захист відбудеться 28 березня 2018 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.501.01 у Науково-дослідному інституті інформатики і права Національної академії правових наук України за адресою: 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного інституту інформатики і права Національної академії правових наук України за адресою: 01032, м. Київ, вул. Саксаганського, 110-В.

Автореферат розіслано 27 лютого 2018 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О.О. Золотар

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, систем і мереж, підвищення ролі інформації та зростання її обігу в усіх сферах життєдіяльності людини, суспільства і держави призводить до суттєвої трансформації суспільних інформаційних відносин. Водночас, в умовах становлення і розвитку інформаційного суспільства значно актуалізується проблема поширення негативних інформаційних впливів на свідомість людини.

Особливу небезпеку негативні інформаційні впливи становлять для дитини, як суб'єкта суспільних відносин, яка потребує особливого захисту і піклування з боку держави та суспільства, відповідно до законодавства України і норм міжнародного права. Сучасні трансформаційні процеси в інформаційній сфері суттєво впливають на формування свідомості дитини та її сприйняття навколишнього світу. Інформація негативного змісту здатна викривляти світогляд дитини, підмінювати її морально-етичні цінності, заважати формуванню цілісної та гармонійної особистості.

Неконтрольований обіг персональних даних під час комунікації у соціальних мережах може стати причиною скоєння злочинів та інших протиправних дій стосовно дитини. Реальну небезпеку в інформаційному просторі становлять віртуальна і доповнена реальності, які викликають новий вид залежності та стають причиною девіантних відхилень у поведінці дитини. Це може становити небезпеку її потрапляння під інформаційно-психологічний контроль злочинних організацій, груп і осіб та спричинити шкоду її життю і здоров'ю. Наочним підтвердженням зазначеного є низка самогубств дітей в Україні, пов'язаних із маніпулюванням дитячою свідомістю через соціальні мережі.

Водночас, в сучасних умовах розбудови національної системи забезпечення інформаційної безпеки ще залишаються відсутніми чіткі організаційно-правові механізми протидії негативним інформаційним впливам на дитину. Динамічність новітніх викликів і загроз в умовах інформаційної глобалізації, суб'єктивізм та відсутність єдиного бачення в оцінці реальних і потенційних небезпек для дитини в інформаційній сфері, а також міждисциплінарний характер цієї проблематики потребують комплексного наукового опрацювання правових засад протидії негативним інформаційним впливам на дитину в Україні.

Аналіз наявних наукових здобутків свідчить, що проблеми регулювання суспільних відносин в інформаційній сфері, становлення і розвитку інформаційного суспільства та забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства і держави досліджували такі вітчизняні й іноземні вчені як І. Арістова, О. Баранов, І. Бачило, К. Беляков, В. Белевцева, В. Брижко, О. Власенко, В. Горбулін, О. Довгань, Я. Жарков, Р. Калюжний, А. Качинський, О. Копан, В. Копилов, О. Копиленко, І. Корж, Б. Кормич, І. Лук'янець, І. Манжул, Д. Маріц, А. Марущак, В. Настюк, Н. Новицька, А. Новицький, О. Олійник, В. Остроухов, В. Пилипчук, В. Петрик,

А. Погребняк, П. Прибутько, М. Присяжнюк, Н. Савінова, Є. Скулиш, О. Соснін, М. Стрельбицький, Д. Сулацький, І. Трубін В. Фурашев, В. Цимбалюк, М. Швець та інші. Окремих питань інформаційної безпеки дитини у своїх працях торкалися О. Дзьобань, О. Золотар, Г. Красноступ, О. Яременко.

Різні аспекти адміністративно-правового захисту прав дітей досліджували М. Баймуратов, О. Вінгловська, Т. Корж-Ікаєва, Л. Кожура, Н. Крестовська, В. Куницький, К. Левченко, Н. Лінник, Н. Новицька, Н. Оніщенко, С. Онопрієнко, Ю. Шемшученко та інші.

Проблеми соціалізації дитини в медіасередовищі під дією негативних інформаційних впливів на її свідомість вивчали Г. Бенте, О. Дроздов, Я. Круковский, Л. Литва, Б. Ломов, Н. Максимова, І. Мельник, Л. Найдьонова, Р. Пацлаф, О. Петрунько, Б. Потятиник, О. Федоров, М. Фішер, П. Фролов, К. Янг та інші вчені.

Віддаючи належне теоретичній і практичній значущості наукового доробку цих вчених, слід зазначити, що комплексному науковому опрацюванню правових питань протидії негативним інформаційним впливам на дітей в Україні належної уваги не приділялося.

Таким чином, кардинальні зміни суспільних відносин в інформаційній сфері, реальні та потенційні загрози інформаційній безпеці дитини та відсутність відповідних наукових здобутків підтверджують актуальність обраної теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження здійснено відповідно до «Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2011–2015 роки», затверджених постановою Загальних зборів НАПрН України від 24 вересня 2010 р. № 14-10 та «Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки», затвердженої постановою Загальних зборів НАПрН України від 3 березня 2016 р.

Дисертацію виконано в рамках науково-дослідних робіт Науково-дослідного інституту інформатики і права НАПрН України «Теоретико-правові основи формування та розвитку інформаційного суспільства» (РК УкрІНТЕІ 0113U003154) і «Теоретико-правові основи захисту прав, свобод і безпеки людини в інформаційній сфері» (РК УкрІНТЕІ 0117U007745).

Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Науково-дослідного інституту інформатики і права НАПрН України (протокол від 21.06.2013 р. № 6). Результати дослідження були розглянуті та обговорені на засіданні науково-методичного семінару в Науково-дослідному інституті інформатики і права НАПрН України (висновок від 04.01.2018 р.).

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є визначення правових засад протидії негативним інформаційним впливам на дітей в Україні на основі комплексного аналізу теоретичного підґрунтя та організаційно-правових механізмів захисту свідомості дитини від деструктивних впливів в умовах інформаційного суспільства.

Досягнення поставленої мети зумовило постановку та вирішення таких завдань:

- висвітлити генезу розвитку наукових підходів з правових та організаційних питань протидії негативним впливам на дітей;
- виявити особливості та проблеми уразливості дитини від негативних інформаційних впливів в умовах інформаційної глобалізації та розбудови інформаційного суспільства та опрацювати понятійний апарат у цій сфері;
- визначити проблеми правового регулювання протидії негативним інформаційним впливам на дітей в Україні;
- проаналізувати ефективність системи та організаційно-правових механізмів протидії негативним інформаційним впливам на дітей в Україні;
- узагальнити норми міжнародного права і законодавства ЄС щодо протидії негативним інформаційним впливам на дітей;
- розробити концептуальні правові засади розвитку системи захисту інформаційної безпеки дитини;
- визначити пріоритети розвитку національного законодавства з питань протидії негативним інформаційним впливам на дітей.

Об'єкт дослідження: суспільні відносини, що виникають в процесі організації протидії негативним інформаційним впливам.

Предметом дослідження є правові засади протидії негативним інформаційним впливам на дітей в Україні.

Методи дослідження обрано з урахуванням теми, мети і завдань дослідження. Методологічну основу роботи склали філософсько-світоглядні, загальнонаукові та спеціально-наукові методи пізнання. *Формально-логічний метод* та *метод інтегрального аналізу* використовувалися для зіставлення позицій вчених щодо проблематики негативних інформаційних впливів на дітей (підрозділ 1.2). *Метод індукції* та *дедукції* дозволив дослідити способи і механізми дії негативного інформаційного впливу на свідомість та визначити ступінь небезпеки для дитини. *Історичний* та *діалектичний методи* застосовувались для визначення динаміки суспільних перетворень та закономірностей виникнення новітніх викликів і загроз інформаційній безпеці дитини (підрозділи 1.1, 1.2.). Комплексне застосування історико-діалектичного методу наукового пізнання дозволило розглянути систему протидії негативним інформаційним впливам на дитину у поєднанні соціального змісту цього явища та його юридичної форми (підрозділи 2.1, 2.2). *Нормативно-порівняльний метод* був застосований при дослідженні норм міжнародного права і національного законодавства та у порівнянні окремих положень і норм різних галузей права (розділ 2). Для аналізу та співставлення національного та іноземного досвіду убезпечення дітей від негативних інформаційних впливів використовувався *порівняльно-правовий метод* (підрозділ 2.3). *Формально-юридичний метод* застосовувався при дослідженні змісту правових норм, що визначають правові засади протидії негативним інформаційним впливам та захисту інформаційної безпеки дитини (розділи 2, 3). Застосування *методів аналізу, синтезу та*

модельовання дозволило сформулювати пропозиції щодо пріоритетів розвитку та удосконалення чинного законодавства України.

Нормативну і джерельну базу дослідження становлять законодавство України, міжнародні нормативно-правові акти ООН і Ради Європи, які стосуються прав людини та убезпечення дітей від негативних інформаційних впливів, роботи вітчизняних та іноземних фахівців з питань інформаційного та інших галузей права, а також наукові праці у сфері управління, теорії комунікацій, соціології, психології, педагогіки, політології та військових наук. Інформаційну й емпіричну основу дослідження становлять національна, зарубіжна та міжнародна правозастосовна практика у сфері протидії негативним інформаційним впливам на дітей, матеріали Державної служби статистики України, рейтингові дослідження міжнародних організацій, політико-правова публіцистика, довідкові видання, аналітичні матеріали, а також результати опитувань дітей, педагогів та батьків.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є однією із перших у сучасній вітчизняній правовій науці комплексною науковою працею, у якій визначено правові засади протидії негативним інформаційним впливам на дітей в Україні в умовах розбудови інформаційного суспільства.

В рамках проведеного дослідження одержано такі найбільш значущі наукові результати, які становлять наукову новизну, зокрема:

вперше:

- узагальнено та систематизовано наукові здобутки щодо сутності, змісту, особливостей і механізмів негативного інформаційного та інформаційно-психологічного впливів на свідомість дитини;

- сформульовано авторське визначення понять «негативний інформаційний вплив на дитину», «цілеспрямований інформаційний вплив», «опосередкований інформаційний вплив», «девіантний інформаційний вплив»;

- надано класифікацію негативних інформаційних впливів на дитину та визначено правові й організаційні механізми протидії цим впливам;

- запропоновано модель протидії негативним інформаційним впливам на дітей, як складової забезпечення інформаційної і національної безпеки, та комплекс правових, соціальних і спеціальних заходів протидії таким впливам;

- розроблено концептуальні засади розвитку системи захисту інформаційної безпеки дитини в умовах розбудови інформаційного суспільства, трансформації сучасних викликів і загроз та загострення протиборства в інформаційній сфері;

удосконалено:

- визначення понять «негативний інформаційно-психологічний вплив», «деструктивний інформаційний вплив», «інформаційне насильство», «попередження інформаційного насильства», «загрози інформаційній безпеці дитини», «суб'єктні інформаційні загрози», «інформаційна культура» та «цифрова нерівність»;

- класифікацію інформаційних загроз для дитини з урахуванням процесу її індивідуального становлення та соціальної адаптації в умовах інформаційної глобалізації та розбудови інформаційного суспільства в Україні;

- положення про визнання дитини особливим суб'єктом інформаційних відносин та підвищення рівня юридичної відповідальності за скоєння правопорушень стосовно дитини в інформаційній сфері;

- розуміння ролі інформаційної культури як важливої складової системи протидії негативним інформаційним впливам на дитину і «цифрової» нерівності як вагомого фактора впливу на рівень її інформаційної безпеки;

набули подальшого розвитку:

- напрями розвитку державної інформаційної політики з питань забезпечення інформаційної безпеки та протидії негативним інформаційним впливам на свідомість людини в умовах інформаційної агресії проти України;

- інформаційно-правові механізми протидії негативним інформаційним впливам на дитину, а також експертно-аналітичні оцінки ефективності роботи системи органів державної влади та соціальних інститутів щодо захисту інформаційної безпеки дитини;

- положення чинного законодавства України у сфері моніторингу інформаційного продукту на предмет наявності матеріалів, що можуть становити загрозу для дитини, з метою підвищення його якості та контролю за морально-психологічним станом здоров'я дитини;

- шляхи та механізми взаємодії держави і виробника (розповсюджувача) медіаконтенту національного виробництва щодо створення корисних для розвитку дитини продуктів та збільшення їх частки в національному телерадіопросторі;

- підходи до вирішення проблеми протидії маніпулюванню свідомістю дитини через інформаційні впливи з метою спонукання до девіантної поведінки чи протиправних дій;

- напрями забезпечення дитини в інформаційній сфері шляхом підвищення її інформаційної грамотності на основі впровадження інноваційних освітніх програм, перегляду змісту навчальних дисциплін, зниження цифрової нерівності та проведення віктимологічних профілактик щодо злочинів в інформаційній сфері.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані теоретичні висновки та розроблені в процесі дослідження практичні пропозиції були впроваджені та можуть бути використані:

- у науково-дослідній діяльності – як основа для подальших теоретичних та прикладних досліджень щодо розроблення ефективної системи забезпечення дитини в інформаційному просторі та організаційно-правових механізмів протидії негативним інформаційним впливам на її свідомість (акт впровадження НДПП НАПрН України від 21.07.2017 р.);

- у нормотворчій діяльності – для подальшого вдосконалення чинного законодавства України щодо правових засад протидії негативним інформаційним впливам на дитину, врегулювання суспільних відносин,

пов'язаних із розвитком інформаційних технологій, та розроблення концептуальних засад інформаційної безпеки дитини (акт впровадження Міністерства інформаційної політики України від 30.01.2018 р.);

– у *правозастосовній сфері* – для підвищення ефективності функціонування системи органів державної влади та соціальних інститутів, відповідальних за забезпечення інформаційної безпеки дитини (акт впровадження Держкомтелерадіо України від 14.03.2017 р.);

– у *навчальному процесі* – під час розробки та оновлення методичних матеріалів навчальних дисциплін, що стосуються правової та інформаційної культури, питань інформаційної безпеки у закладах середньої та вищої освіти (акт впровадження факультету соціології і права НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» від 28.08.2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, висновки і пропозиції, що виносяться на захист, сформульовані автором особисто. При використанні наукових доробків інших вчених для обґрунтування власних міркувань автора на них зроблено відповідні посилання.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження, його основні положення, теоретичні та практичні висновки були оприлюднені на: *міжнародних науково-практичних конференціях*: «Держава в суспільно-політичних процесах: виклики і загрози» (Київ, 1–2 червня 2017 р.); «Кібербезпека та інтелектуальна власність: проблеми правового забезпечення» (Київ, 21 квітня 2017 р.); «Информационные технологии и безопасность» (Київ, 21 жовтня 2015 р.); «Проблеми правової реформи та розбудови громадянського суспільства в Україні» (Харків, 17–18 жовтня 2014 р.); «Громадянське суспільство в Україні: проблеми забезпечення правотворчої діяльності» (Донецьк, 9–10 травня 2014 р.); «Кримські юридичні читання» (Сімферополь, 30 січня 2014 р.); *науково-практичних конференціях*: «Теоретико-правові основи формування та розвитку інформаційного суспільства» (Київ, 29 листопада 2017 р.); «Запобігання новим викликам та загрозам інформаційній безпеці України: правові аспекти» (Київ, 6 жовтня 2016 р.); «Проблеми захисту прав людини в інформаційному суспільстві» (Київ, 1 квітня 2016 р.); «Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави» (Київ, 18 березня 2016 р.); «Деструктивна пропаганда: шляхи протидії та проблеми відповідальності» (Київ, 21 травня 2015 р.); «Правове регулювання інформаційних відносин та сфери інтелектуальної власності в умовах кіберцивілізації» (Київ, 26 березня 2015 р.); «Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави» (Київ, 19 березня 2015 р.); *Всеукраїнському круглому столі* «Вплив інтернет-мережі на психіку дітей та молоді – виклик сьогодення» (Одеса, 27 березня 2017 р.); *науково-практичному круглому столі* «Правові питання трансформації інформаційного суспільства в суспільство знань, як основи інноваційного розвитку України» (Київ, 27 квітня 2016 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження представлені у 6 наукових статтях, одна із них – у зарубіжному виданні, дві – у

виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз, та у 15 тезах доповідей на науково-практичних конференціях і круглих столах.

Структура дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації складає 260 сторінок, з них основного тексту – 178 сторінок, список використаних джерел – 46 сторінок (390 посилань), 6 додатків на 13 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, його теоретичну та методологічну основу, сформульовано основні положення щодо наукової новизни, теоретичного та прикладного значення одержаних результатів, наведено дані про їх апробацію і впровадження, публікації та структуру і обсяг дисертації.

Розділ 1. «Теоретико-правові основи протидії негативним інформаційним впливам на дітей» складається з двох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Генезис наукових здобутків з правових та організаційних питань протидії негативним інформаційним впливам на дітей»* проаналізовано становлення і розвиток наукової думки щодо негативного інформаційного впливу на свідомість дитини та генезис цього явища.

Завдяки історичному екскурсу визначено сутність проблеми інформаційного впливу на свідомість людини та рівень небезпеки негативного інформаційного впливу для суспільних відносин на різних етапах становлення і розвитку людини, суспільства і держави.

Доведено, що в інформаційному суспільстві, де інформація і знання набувають особливого змісту, протидія негативним інформаційним впливам під час формування і становлення особистості дитини є одним із основних елементів забезпечення інформаційної безпеки суспільства і держави у коротко- та довгостроковій перспективі.

За результатами історико-правового аналізу формування нормативно-правової бази і практики регулювання суспільних відносин у сфері забезпечення прав, свобод і безпеки дитини в Україні зроблено висновок про необхідність комплексного міжгалузевого наукового опрацювання зазначеної проблеми та впорядкування понятійно-категоріального апарату у цій сфері.

У *підрозділі 1.2 «Теоретико-методологічні засади захисту інформаційної безпеки та протидії негативним інформаційним впливам на дитину»* висвітлено особливості інформаційного впливу на дітей, реальні та потенційні загрози їх інформаційній безпеці в умовах інформаційної глобалізації та розбудови інформаційного суспільства.

Зроблено висновок про відсутність єдиного визнаного погляду на поняття інформаційних загроз, під якими запропоновано розуміти сукупність

умов, факторів та явищ, які порушують стан інформаційної безпеки дитини, її психофізичне здоров'я і призводять до девіацій у поведінці дитини, ураження її повноцінного і гармонійного розвитку та видозмінюються залежно від трансформаційних процесів в суспільстві і державі.

Запропоновано авторську класифікацію інформаційних загроз з урахуванням особливостей суб'єкта інформаційних відносин. Обґрунтовано доцільність виокремлення суб'єктних (індивідуальних) та суспільних загроз інформаційній безпеці за спрямованістю їх дії та з урахуванням соціалізації дитини, її особистісного і суспільного становлення.

Підтверджено відсутність єдиного інструментарію та методологічних підходів для виявлення інформаційних загроз через специфіку об'єкта впливу – ментальної сфери особистості. Зроблено висновок, що вивчення інформаційних загроз, спроектованих на уразливість дитини в інформаційній сфері з урахуванням її вікового онтогенезу, сприятиме вирішенню проблемних питань забезпечення її інформаційної безпеки, а також запобіганню, виявленню і припиненню негативних інформаційних впливів на дитину.

Розроблено класифікацію негативних інформаційних впливів за: джерелом виникнення, видовою ознакою, масштабністю дії, об'єктами впливу, ступенем сформованості, спрямованістю дії, рівнем нанесення шкоди, способом впливу.

На основі комплексного аналізу наукових і методологічних здобутків надано авторське визначення понять «негативний інформаційний вплив на дитину», «цілеспрямований інформаційний вплив», «опосередкований інформаційний вплив», «девіантний інформаційний вплив».

Запропоновано визнати дитину особливим суб'єктом суспільних інформаційних відносин з огляду на високий рівень її уразливості та поширення новітніх викликів і загроз інформаційній безпеці людини, суспільства і держави в сучасних умовах.

Розділ 2. «Правове та організаційне забезпечення захисту дітей від негативних інформаційних впливів в Україні» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Проблеми правового регулювання протидії негативним інформаційним впливам на дітей в Україні» розглядаються правові основи регулювання суспільних відносин в інформаційній сфері у контексті протидії негативним інформаційним впливам на дитину.

Відзначено, що нормативно-правове регулювання забезпечення дітей від негативних інформаційних впливів в Україні нині представлене переважно у контексті загальних прав і свобод дитини, зокрема, у Конституції України і законах України «Про охорону дитинства», «Про основи національної безпеки України», «Про інформацію» та інших. Убезпечення дітей від негативних інформаційних впливів також регулюється положеннями низки інших законодавчих актів, зокрема: ст. 5, 7 Закону України «Про захист суспільної моралі», ст. 62 Закону України «Про телебачення і радіомовлення», ст. 3 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (преси) в Україні», ст. 20, п. 3 ст. 22 Закону України «Про рекламу». Захист персональних даних,

поширюваних дітьми в соціальних мережах, регламентований ст. 31, 32 Конституції України, Законом України «Про захист персональних даних», а відповідальність за порушення порядку використання персональних даних визначена ст. 182 КК України.

Встановлено, що система правового забезпечення дитини в інформаційній сфері є розрізною та переважно декларативною. Питанням правового забезпечення протидії негативним інформаційним впливам в умовах активного становлення і розвитку інформаційного суспільства та підвищення рівня інформаційних ризиків і загроз для дитини приділяється недостатньо уваги, як і системі забезпечення інформаційної безпеки загалом.

У підрозділі 2.2 «Система та організаційно-правові механізми протидії негативним інформаційним впливам на дітей в Україні» проаналізовано ефективність системи протидії негативним інформаційним впливам на дітей та відповідних організаційно-правових механізмів в сучасних умовах.

Зроблено висновок, що система протидії негативним інформаційним впливам на дитину є недостатньо збалансованою та ефективною, на що вказують результати аналізу наявних в Україні організаційно-правових механізмів забезпечення дитини в інформаційній сфері.

Встановлено наявність суттєвих інституційних прогалин з питань моніторингу інформаційного простору на предмет матеріалів, які можуть чинити негативний вплив на дитину, а також дієвих механізмів контролю за додержанням вимог законодавства щодо поширення таких матеріалів.

Підтверджено відсутність належного правового та організаційного забезпечення суспільних відносин, які виникають у соціальних мережах, а також системи контролю за реалізацією вимог законодавства в частині поширення дітьми своїх персональних даних, що потребує подальшого наукового опрацювання.

Надано пропозиції стосовно розвитку системи державних органів у сфері протидії негативним інформаційним впливам на дитину і модель взаємодії між державними органами та організаціями, які є суб'єктами виявлення і запобігання жорстокого поводження з дитиною, у тому числі інформаційного та психологічного насильства.

У підрозділі 2.3 «Норми міжнародного права і законодавства ЄС щодо захисту дітей від негативних інформаційних впливів» узагальнено норми міжнародного права і законодавства ЄС, а також досвід низки іноземних держав щодо протидії негативним інформаційним впливам на дітей. Проаналізовано правові засади і механізми забезпечення дітей в інформаційній сфері та протидії загрозам інформаційній безпеці на державному, громадському та індивідуальному рівнях.

Виділено дві моделі забезпечення інформаційної безпеки: людиноцентричну (країни Європейського Союзу, США) та державоцентричну (РФ, КНР).

Встановлено, що система протидії негативним інформаційним впливам в рамках забезпечення інформаційної безпеки у міжнародному праві наразі

лише формується і ґрунтується на додержанні основних прав, свобод і безпеки дитини, закріплених у Декларації прав дитини, Конвенції про права дитини та інших міжнародних правових актах. Відзначено, що розуміння актуальності питань убезпечення дитини в інформаційному просторі знайшло своє відображення у нещодавно затвердженій Стратегії Ради Європи з прав дитини (2016–2021), яка до пріоритетних напрямів діяльності віднесла забезпечення прав дитини в цифровому середовищі.

Розділ 3 «Пріоритети розвитку правових засад протидії негативним інформаційним впливам на дітей» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Концептуальні засади розвитку системи захисту інформаційної безпеки дитини в Україні» висвітлено необхідність розроблення нових концептуальних підходів щодо убезпечення дитини в інформаційній сфері та захисту її інформаційної безпеки в умовах кардинального зростання інформаційних обмінів та ролі інформації у життєдіяльності людини, суспільства і держави.

Зроблено висновок, що державним органам, які здійснюють контроль за додержанням вимог законодавства в інформаційній сфері, доцільно надати більш дієві важелі впливу на суб'єктів суспільних відносин, котрі мають відношення до створення і поширення інформаційного продукту, що може становити загрозу безпеці дитини.

Запропоновано оптимізувати систему державних органів та їх структурних підрозділів щодо захисту прав і безпеки дитини в інформаційній сфері, зокрема, 1) опрацювати питання щодо: створення центрального органу виконавчої влади у справах дітей або 2) підрозділу Міністерства інформаційної політики України з функціями правового та організаційного забезпечення інформаційної безпеки дитини; 3) створення окремого підрозділу Управління з питань дотримання прав дитини, недискримінації та гендерної рівності Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з функціями моніторингу додержання прав, свобод і безпеки дитини в інформаційній сфері.

Констатовано проблему дублювання функцій щодо захисту прав і безпеки дитини між Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, Уповноваженим Президента з прав дитини та центральними органами виконавчої влади, які потребують відповідного правового врегулювання.

Розроблено комплекс правових, соціальних, спеціальних та інших заходів щодо захисту прав і безпеки дитини в інформаційній сфері в Україні.

У підрозділі 3.2 «Пріоритети розвитку національного законодавства з питань протидії негативним інформаційним впливам на дітей» висвітлено шляхи удосконалення чинного законодавства щодо протидії негативним інформаційним впливам на дітей.

Надано пропозиції стосовно: 1) перегляду державної інформаційної політики з питань забезпечення інформаційної безпеки дитини; 2) пріоритетів розвитку правових основ протидії негативним інформаційним впливам на дитину в контексті вимог Стратегії Ради Європи з прав дитини (2016–2021) та

Концепції Державної соціальної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року.

Визначено основні напрями законодавчого забезпечення розвитку системи протидії негативним інформаційним впливам на дитину з метою: 1) очищення інформаційного простору держави від інформаційних матеріалів, які можуть становити небезпеку для дитини, запровадження його ефективного моніторингу та оперативного реагування на новітні виклики і загрози; 2) навчання дитини основним навичкам і вмінням щодо убезпечення власного інформаційного простору та безпечного поводження в ньому шляхом підвищення інформаційної грамотності та подолання цифрової нерівності; 3) посилення контролю за психофізичним здоров'ям дитини та її морально-психологічним станом відповідними інститутами держави.

Запропоновано підвищити юридичну відповідальність за правопорушення, скоєні щодо дитини, як особливого суб'єкта інформаційних відносин в інформаційній сфері.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та вирішено наукове завдання щодо визначення правових засад протидії негативним інформаційним впливам на дітей в Україні на основі комплексного аналізу теоретичного підґрунтя та організаційно-правових механізмів захисту свідомості дитини від деструктивних впливів в умовах інформаційної глобалізації та розбудови інформаційного суспільства. Основними науковими та практичними результатами роботи є такі висновки і пропозиції:

1. Проведений аналіз засвідчив, що система захисту інформаційної безпеки дитини в Україні залишається недостатньо ефективною і такою, що потребує кардинальної трансформації відповідно до сучасних викликів і загроз в інформаційній сфері. Формування ефективної моделі протидії негативним інформаційним впливам на дітей вимагає усвідомлення загроз, механізмів їх дії на свідомість дитини та наслідків, до яких може призвести така дія (ступінь шкоди для суб'єкта інформаційних відносин). Оскільки дитина є особливим суб'єктом суспільних відносин, який знаходиться в активній фазі індивідуального та суспільного становлення, то має сенс розділяти загрози її інформаційній безпеці на суб'єктні та суспільні, що дозволить ефективніше вибудовувати модель протидії негативним інформаційним впливам.

Виявлено, що значна частина негативних інформаційних впливів на дитину чиниться без наміру нанесення шкоди її життю чи здоров'ю. Однак, з огляду на зростання рівня небезпек для дитини в інформаційному суспільстві, виникає необхідність використання правового моделювання у правотворчій та правозастосовній практиці, що надасть можливість запобігти дії негативних інформаційних впливів на її свідомість. Це дозволить зменшити кількість реальних загроз інформаційній безпеці дитини та попередити нанесення шкоди її життю і здоров'ю. Розроблення такої превентивної правової моделі

можливе з використанням методів правового моделювання розвитку суспільних процесів, засноване на ґрунтовному аналізі реальних і потенційних загроз інформаційній безпеці.

2. Запропоновано класифікувати негативні інформаційні впливи за: джерелом виникнення (еволюційні, штучні); видовою ознакою (політичні, економічні, суспільні, військові, організаційні, науково-технічні); масштабною дії (глобальні, регіональні, національні); об'єктами впливу (індивідуальні, групові, масові); ступенем сформованості (потенційні, реальні); спрямованістю дії (цілеспрямовані, випадкові); рівнем нанесення шкоди (девіантні, деструктивні); способом впливу (прямі, опосередковані).

Обґрунтовано, що негативні інформаційні впливи є досить небезпечними для дитини та можуть призводити до порушення цілісності особистості, руйнування її свідомості та/або незворотних змін у її психіці, що завдає шкоди психофізичному здоров'ю та унеможливорює повноцінний розвиток. Тому актуалізується питання їх запобігання, виявлення і припинення.

3. Сформульовано авторське визначення понять «негативний інформаційний вплив на дитину», «цілеспрямований інформаційний вплив», «опосередкований інформаційний вплив», «девіантний інформаційний вплив».

Під негативним інформаційним впливом на дитину пропонується розуміти дію інформації або за допомогою інформації, з використанням спеціальних засобів і технологій, що загрожує її інформаційній безпеці, становить небезпеку для індивідуальної або суспільної свідомості, завдає шкоди фізичному чи психічному здоров'ю або життю дитини чи спонукає її до девіантної поведінки.

Доведено, що високий ступінь небезпеки для дитини становить «цілеспрямований негативний інформаційний вплив», під яким розуміється заздалегідь запланована система поетапних дій визначеною інформацією на свідомість та підсвідомість особи, групи та/чи категорії осіб (об'єкти впливу) з використанням методів інформаційно-психологічного впливу з метою порушення фізичного, морально-психологічного чи психічного здоров'я об'єкта впливу, змушування його до девіантної поведінки та/чи протиправних дій, що можуть нести загрозу безпеці самої особи, суспільства і держави.

Запропоновано ввести у науковий обіг поняття «опосередкований інформаційний вплив», під яким розуміється інформаційний вплив, що здійснюється методом непрямой дії через іншого суб'єкта інформаційних відносин, а також поняття «девіантного інформаційного впливу» як різновиду негативного інформаційного впливу, під дією якого відбувається нетривала девіація у поведінці та/або морально-психологічному стані особи, що зникає після усунення подразника або поступово затихає після припинення його дії та/чи рефлексії особи на нього.

4. Доведено, що сприйняття інформації дитиною, з урахуванням особливостей її вікового онтогенезу, піддається коригуванню за сприятливого емоційно-психологічного стану та достатнього рівня її обізнаності щодо небезпек в інформаційному просторі. Відтак, одним із продуктивних методів

протидії негативним інформаційним впливам на дитину є підвищення рівня її інформаційної грамотності та інформаційної культури. Оскільки роль інформаційної культури та її складової – інформаційної грамотності є однією з найважливіших у системі рефлексії дитини в інформаційному просторі, то ці поняття потребують юридичного визначення. Під інформаційною культурою запропоновано розуміти рівень поведінки з інформацією та інформаційними ресурсами, зокрема, вміння шукати, синтезувати, аналізувати інформацію і працювати з інформаційними ресурсами, а також рівень володіння необхідними знаннями в інформаційній сфері.

Забезпечення рівності доступу дітей до інформаційних ресурсів, у т. ч. шляхом розвитку інформаційної інфраструктури та створення навчально-освітніх центрів при школах, бібліотеках, будинках дітей та юнацтва, сприятиме успішній соціалізації дитини та підвищенню рівня її інформаційної культури. В рамках пріоритетів, визначених Законом України «Про освіту», доцільним є оновлення Положення про кабінет інформатики та інформаційно-комунікаційних технологій навчання загальноосвітніх навчальних закладів, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 20.05.2004 № 407.

5. Обґрунтовано необхідність запровадження контролю психофізичного стану дитини під час проведення обов'язкових медичних профілактичних оглядів учнів загальноосвітніх навчальних закладів як одного із заходів попередження негативних інформаційних впливів. Для цього запропоновано внести відповідні зміни до п. 5 Порядку здійснення медичного обслуговування учнів загальноосвітніх навчальних закладів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 08.12.2009 № 1318. З метою моніторингу рівня інформаційно-психологічних впливів на індивідуальну та суспільну свідомість, у навчальних закладах також запропоновано ввести періодичний контроль морально-психологічного стану методом опитування і тестування, з подальшим аналітичним опрацюванням результатів фахівцями.

Комплекс вказаних заходів сприятиме зменшенню дії зовнішніх морально-психологічних факторів на формування власного інформаційного спротиву дитини негативним інформаційним впливам, що дозволить забезпечити умови для її гармонійного інтелектуального і духовного розвитку, допоможе вчасно виявити дітей, що стали жертвами негативних інформаційних впливів, та попередити нанесення шкоди їх життю і здоров'ю. Система вказаних заходів дасть можливість виявляти потенційно можливі загрози для інформаційної безпеки дитини, систематизувати їх, а також прогнозувати спрямованість і подальшу динаміку розвитку небезпек в інформаційній сфері. Опрацьовані результати таких заходів становитимуть основу для вибудовування превентивної правової моделі регулювання суспільних відносин щодо протидії негативним інформаційним впливам на дитину.

6. Для запобігання злочинам та іншим протиправним посяганням на інформаційну безпеку дитини запропоновано запровадити юридичну відповідальність за доведення особи до самогубства або до замаху на

самогубство через маніпулювання її свідомістю з використання інформаційних технологій шляхом внесення змін до ст. 120 Кримінального кодексу України, а також підвищити юридичну відповідальність за незаконне збирання, зберігання і поширення конфіденційної інформації про дитину, визнавши неповнолітніх у ч. 2 ст. 182 КК України суб'єктами особливого захисту.

Надано пропозиції щодо врахування питань віктимологічної профілактики злочинності в інформаційній сфері серед дітей різних вікових категорій при підготовці Комплексної програми профілактики правопорушень та боротьби зі злочинністю на наступні роки, що розробляється відповідно до Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про заходи щодо посилення боротьби зі злочинністю в Україні» від 06.05.2015 № 17. Обґрунтовано, що зазначене також сприятиме підвищенню правосвідомості та інформаційної культури дитини.

Доведено необхідність законодавчого врегулювання питання щодо окремого відображення інформаційного насильства як одного з видів негативного інформаційного впливу на дитину і запропоновано до переліку форм насильства, захист від яких гарантований ст. 10 Закону України «Про охорону дитинства», включити захист від «усіх форм інформаційного насильства, вчиненого безпосередньо чи за допомогою засобів та можливостей інформаційних технологій».

7. Доведено, що зростанню ефективності протидії негативним інформаційним впливам на дитину сприятиме: 1) створення системи заохочення суб'єктів надання інформаційних послуг до саморегуляції та очищення власного медіапростору від матеріалів, що становлять загрозу морально-психологічному здоров'ю дитини; 2) надання державних економічних преференцій для стимулювання виробництва національного інформаційного продукту, який би базувався на загальнолюдських і національних духовних, культурних та історичних цінностях, з відповідним відображенням цього у ч. 7 ст. 9 Закону України «Про телебачення і радіомовлення».

Запропоновано підвищити ефективність державного контролю за дотриманням якості інформаційного продукту, що потрапляє в інформаційний простір держави, його відповідності чинному законодавству, а також запровадження системного оперативного моніторингу інформаційного простору на предмет наявності матеріалів, що можуть становити небезпеку для дитини, та посилення юридичної відповідальності за недотримання норм права в інформаційній сфері, зокрема, через внесення відповідного доповнення до ч. 2 ст. 300, 301 КК України.

8. До концептуальних принципів розвитку системи захисту інформаційної безпеки дитини в Україні пропонується віднести: 1) вільний та безпечний доступ до інформаційних ресурсів; 2) відсутність інформації, що може зашкодити інтелектуальному і духовному розвитку дитини або завдати шкоди її психологічному та психофізичному здоров'ю; 3) вміння дитини

самостійно шукати, аналізувати, трансформувати та використовувати відомості разом з її теоретичними знаннями і практичними навичками забезпечення власного інформаційного простору. За основу системи соціальних, правових та спеціальних заходів протидії негативним інформаційним впливам на дитину в Україні доцільно взяти модель побудови системи інформаційної безпеки, яка не передбачає суттєвих обмежень основних прав і свобод, гарантованих національним законодавством та нормами міжнародного права, зокрема, Стратегією Ради Європи з прав дитини (2016–2021). Зазначені та інші висновки і пропозиції відповідають стратегічним принципам забезпечення прав дитини в інформаційній сфері та можуть бути використані для розроблення Державної соціальної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Радзієвська О. Г. Правові засади та пріоритети розвитку протидії негативним інформаційним впливам на дітей. *Інформація і право*. 2017. № 2 (21). С. 88–98.
2. Радзієвська О. Г. Проблеми негативних інформаційних впливів на дитину в Україні в умовах збройного протистояння. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2017. № 42. С. 197–200.
3. Радзієвська О. Г. Інформаційна грамотність та цифрова нерівність: забезпечення дитини в сучасному інформаційному просторі. *Інформація і право*. 2017. № 1 (20). С. 92–103.
4. Радзієвська О. Г. Інформаційна грамотність як основа забезпечення дитини в сучасному інформаційному просторі. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: «Юридичні науки»*. 2016. Вип. 6. Том 3. С. 7–11.
5. Радзієвська О. Г. Дитина у глобальному інформаційному просторі: реальні та потенціальні загрози. *Інформація і право*. 2016. № 4 (19). С. 29–39.

Статті у наукових виданнях інших держав:

6. Радзієвська О. Г. Проблеми цифрової нерівності у контексті забезпечення дитини від негативних інформаційних впливів. *Social and Human Sciences*: електрон. наук. фахове вид. 2017. Vol. 01 (13). URL: https://sp-sciences.io.ua/s2603586/radziievaska_oksana_2017_problems_of_digital_divide_in_the_context_of_protection_of_child_from_the_negative_information_impact_social_and_human_sciences_polish-ukrainian_scientific_journal_01_13 (дата звернення: 07.01.2018).

*Тези доповідей і виступів на наукових зібраннях,
що розкривають основні результати дослідження:*

7. Радзієвська О. Г. Проблемні питання законодавчого врегулювання захисту дитини від негативних інформаційних впливів в інформаційному суспільстві. *Теоретико-правові основи формування та розвитку інформаційного суспільства*: матеріали науково-практичної конференції (м. Київ, 29 листопада 2017 р.). Київ: Національний технічний університет України «КПІ імені Ігоря Сікорського» Вид-во «Політехніка», 2017. С. 135–140.

8. Радзієвська О. Г. Негативний інформаційний вплив на дітей в Україні: система протидії. *Держава в суспільно-політичних процесах: виклики і загрози*: матеріали Міжнародної наукової конференції «Дванадцяті юридичні читання» (м. Київ, 1–2 червня 2017 р.). Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. С. 279–283.

9. Радзієвська О. Г. Організаційно-правові заходи протидії негативним інформаційним впливам на дітей в Україні. *Кібербезпека та інтелектуальна власність: проблеми правового забезпечення*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 21 квітня 2017 р.): у 2-х ч. Київ: Національний технічний університет України «КПІ імені Ігоря Сікорського», Вид-во «Політехніка», 2017. Частина перша. С. 91–95.

10. Радзієвська О. Г. Загрози для дитини в соціальних мережах: проблеми правового забезпечення. *Вплив інтернет-мережі на психіку дітей та молоді – виклик сьогодення*: матеріали Всеукр. круглого столу (м. Одеса, 27 березня 2017 р.). Одеса: ОДУВС, 2017. С. 121–123.

11. Радзієвська О. Г. Новітні виклики та загрози для дитини в інформаційному просторі. *Запобігання новим викликам та загрозам інформаційної безпеки України: правові аспекти*: матеріали науково-практичної конференції (м. Київ, 6 жовтня 2016 р.). Київ: НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського», Вид-во «Політехніка», 2016. С. 100–105.

12. Радзієвська О. Г. Інформаційні виклики для дитини у суспільстві, що трансформується: огляд стану. *Правові питання трансформації інформаційного суспільства в суспільство знань, як основи інноваційного розвитку України*: матеріали науково-практичного «круглого» столу (м. Київ, 27 квітня 2016 р.). Київ: НДІП НАПрН України, Навчально-науковий центр інформаційного права та правових питань інформаційних технологій ФСП НТУУ «КПІ», 2016. С. 93–100.

13. Радзієвська О. Г. До проблеми інформаційної дискримінації дітей в Україні. *Проблеми захисту прав людини в інформаційному суспільстві*: матеріали наук.-практ. конф. (м. Київ, 1 квітня 2016 р.). Київ: НДІП НАПрН України, Національний інститут стратегічних досліджень, Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, НТУУ «КПІ», Вид-во «Політехніка», 2016. С. 42–47.

14. Радзієвська О. Г. Інформаційна безпека дитини в умовах гібридних війн. *Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави*: зб.

матер. наук.-практ. конф. (м. Київ, 18 березня 2016 р.): у 2 ч. Київ: Нац. акад. СБУ, 2016. Ч. 2. С. 56–60.

15. Радзівська О. Г. Інформаційна безпека дитини, як запорука національного благополуччя держави. *Информационные технологии и безопасность*: матеріали Міжнародної наукової конференції ІТБ-2015 (г. Київ, 21 жовтня 2015 г.). Київ: ІПРИ НАН України, 2015. С. 196–200.

16. Радзівська О. Г. Інформаційне протиборство: унеможливлення дітей від деструктивної пропаганди. *Деструктивна пропаганда: шляхи протидії та проблеми відповідальності*: матеріали науково-практичної конференції (м. Київ, 21 травня 2015 р.). Київ: ТОВ «ІВА», 2015. С. 134–139.

17. Радзівська О. Г. Сучасні загрози розвитку дітей в умовах кіберцивілізації. *Правове регулювання інформаційних відносин та сфери інтелектуальної власності в умовах кіберцивілізації*: матеріали науково-практичної конференції (м. Київ, 26 березня 2015 р.). Київ: НДПП НАПрН України, НТУУ «КПІ», 2015. С. 42–47.

18. Радзівська О. Г. Місце інформаційної безпеки дитини у парадигмі інформаційної безпеки особи. *Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави*: зб. матер. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19 березня 2015 р.). Київ: Центр навч., наук, та період, видань НА СБ України, 2015. С. 108–110.

19. Радзівська О. Г. Медіанасилля і діти: до питання розуміння правовою політикою. *Проблеми правової реформи та розбудови громадянського суспільства в Україні*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 17–18 жовтня 2014 р.). Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2014. С. 56–59.

20. Радзівська О. Г. Впливи на дітей у соціальних мережах: спроба правової та безпекової оцінки. *Громадянське суспільство в Україні: проблеми забезпечення правотворчої діяльності*: матеріали Міжнародна науково-практична конференція (м. Донецьк, 9–10 травня 2014 р.). Донецьк: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2014. С. 108–110.

21. Радзівська О. Г. Окремі проблеми правової політики протидії негативним інформаційним впливам на дітей. *Кримські юридичні читання*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Сімферополь, 30 січня 2014 р.). Сімферополь: КРП «Видавництво «Кримнавчпеддержвидав», 2014. С. 422–425.

АНОТАЦІЇ

Радзівська О. Г. Правові засади протидії негативним інформаційним впливам на дітей в Україні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Науково-дослідний інститут інформатики і права Національної академії правових наук України, Київ, 2018.

Дисертаційне дослідження присвячене визначенню правових засад протидії негативним інформаційним впливам на дітей в Україні на основі комплексного аналізу теоретичного підґрунтя та організаційно-правових механізмів захисту свідомості дитини від деструктивних впливів в умовах інформаційної глобалізації та розбудови інформаційного суспільства.

У дисертації проведено комплексне дослідження поняття та сутності явища негативного інформаційного впливу на дитину. Проаналізовано основні виклики і загрози інформаційній безпеці дитини, а також ступінь її уразливості в інформаційному просторі. Досліджені питання правового регулювання суспільних відносин в інформаційній сфері, де суб'єктом виступає дитина.

Визначено та уточнено зміст понять «негативний інформаційний вплив на дитину», «цілеспрямований інформаційний вплив», «опосередкований інформаційний вплив», «девіантний інформаційний вплив», «загрози інформаційній безпеці дитини», «суб'єктні інформаційні загрози», «інформаційна культура» та «цифрова нерівність». Запропоновано класифікацію негативних інформаційних впливів та загроз інформаційній безпеці дитини.

Визначено проблеми правового регулювання протидії негативним інформаційним впливам на дітей в Україні. Досліджено правові основи організації діяльності суб'єктів, які забезпечують інформаційну безпеку дитини. Проаналізовано особливості правопорушень в інформаційній сфері щодо дитини, а також ефективність системи та організаційно-правових механізмів протидії негативним інформаційним впливам на дітей в Україні. Узагальнено норми міжнародного права і законодавства ЄС щодо протидії негативним інформаційним впливам на дітей.

Визначені пріоритетні напрями розвитку законодавства у сфері протидії негативним інформаційним впливам на дітей в Україні. Розроблено концептуальні засади розвитку системи захисту інформаційної безпеки дитини в умовах розбудови інформаційного суспільства, трансформації сучасних викликів і загроз та загострення протистояння в інформаційній сфері.

Запропоновані рекомендації та внесені пропозиції щодо вдосконалення правових засад протидії негативним інформаційним впливам на дітей в Україні.

***Ключові слова:** дитина, інформація, інформаційна сфера, інформаційне суспільство, інформаційне право, інформаційне законодавство, інформаційна безпека, інформаційні впливи, негативні інформаційні впливи, протидія негативним інформаційним впливам на дитину.*

Радзиевская О. Г. Правовые основы противодействия негативному информационному влиянию на детей в Украине. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Научно-исследовательский институт информатики и права Национальной академии правовых наук Украины, Киев, 2018.

Диссертационное исследование посвящено определению правовых основ противодействия негативному информационному влиянию на детей в Украине.

В диссертации проведено комплексное исследование понятия и сущности явления негативного информационного влияния на ребенка. Проанализированы основные вызовы и угрозы для ребенка в Украине, а также степень его уязвимости в информационном пространстве. Исследованы вопросы правового регулирования общественных отношений в информационной сфере, где субъектом выступает ребенок.

Определены и уточнены содержания понятий «негативное информационное влияние на ребенка», «целенаправленное информационное влияние», «косвенное информационное влияние», «девиантное информационное влияние», «информационные угрозы для ребенка», «субъектные информационные угрозы», «информационная культура» и «цифровое неравенство». Предложена классификация негативных информационных влияний и угроз информационной безопасности ребенка. Проанализированы особенности правонарушений в информационной сфере относительно ребенка. Исследованы правовые основы организации деятельности субъектов, обеспечивающих информационную безопасность ребенка. Определены приоритетные направления развития законодательства в сфере противодействия негативному информационному влиянию на детей в Украине.

Предложены рекомендации и внесены предложения по совершенствованию правовых основ противодействия негативным информационным влияниям на детей в Украине.

Ключевые слова: ребенок, информация, информационная сфера, информационное общество, информационное право, информационное законодательство, информационная безопасность, информационные влияния, негативные информационные влияния, противодействие негативным информационным влияниям на ребенка.

Radziievska O. G. The legal basis of counteraction to the negative information influences on children in Ukraine. – *Manuscript.*

Thesis for a Candidate Degree in Law, specialty 12.00.07 – Administrative Law and Process; Financial Law; Information Law. – Scientific Research Institute of Informatics and Law of the National Academy of Law Sciences of Ukraine, Kyiv, 2018.

The dissertation research is devoted to the definition of the legal basis for counteracting negative information impacts on children in Ukraine based on a comprehensive analysis of the theoretical basis and organizational and legal mechanisms for protecting the child's consciousness from destructive influences in the context of information globalization and the development of the information society.

The dissertation conducts a complex study of the concept and essence of the phenomenon of negative information impact on the child. The main challenges and

threats to the child's information security, as well as the degree of its vulnerability in the information space, are analyzed. The issues of legal regulation of public relations in the information sphere, where the subject is a child, are investigated.

Definition and clarification of the content of the concepts are given for «negative information influences on the child», «targeted informational influences», «indirect information influences», «deviant information influences», «threats to the child's information security», «subject information threats», «information culture» and «digital inequality». A classification of negative information impacts and threats to the information security of the child is proposed.

The problems of legal regulation of counteracting the negative information influences on children in Ukraine are determined. Legal basis of the organization of activity of the subjects providing information safety of the child are investigated. Features of infringements in the information sphere concerning the child, and also efficiency of system and organizational and legal mechanisms of counteracting the negative information influences on children in Ukraine are analyzed. Research does the review of the regulations of international law and EU legislation on countering negative information influences on children.

Priority directions of development of legislation in the field of counteraction to negative information influences on children in Ukraine are determined. The conceptual basis of the development of the system for protecting the child's information security in the conditions of the development of the information society, the transformation of modern challenges and threats, and the aggravation of confrontation in the information sphere, is established.

Recommendations and proposals on improving the legal basis for countering negative information impact on children in Ukraine are offered.

Key words: *child, information, information sphere, information society, information law, information legislation, information security, information influences, negative information influences, counteraction to negative informational influences on the child.*

Гарнітура Таймс. Формат 60x84/16.
Наклад 100. Папір офсетний. Ум.-др. арк. 0,9.
Підписано до друку 30.01.2018. Замовлення 470.

Надруковано в «МП Леся».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи серія ДК № 892 від 08.04.2002.
«МП Леся»
03148, Київ, а/с 115.
Тел./факс: (066) 60-50-199, (068) 126-49-26
E-mail: lesya3000@ukr.net